

Kwartaalmonitor Zakelijke dienstverlening

Tweede kwartaal 2015

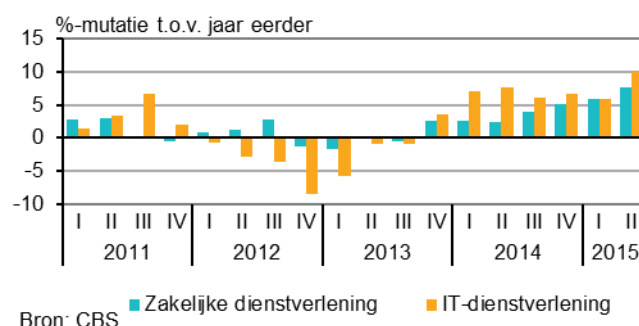
Omzetgroei en positieve verwachtingen zakelijke dienstverleners

- IT-dienstverlening: omzetgroei zet door
- Rechtskundige en administratieve dienstverlening: fors minder accountants failliet
- Architecten- en ingenieursbureaus: verbetering economisch klimaat verwacht
- Reclame- en marktonderzoekbureaus: omzetstijging marktonderzoekers versnelt
- Schoonmaakbedrijven en hoveniers: omzetgroei hoveniersbedrijven verdubbeld
- Uitzendbranche en arbeidsbemiddeling: grootste stijging uitzenduren in vijf jaar tijd
- Uitgelicht: toename aantal kleine bedrijven uitzendbranche; economisch klimaat

De omzet van de zakelijke dienstverleners steeg in het tweede kwartaal met 7,6 procent ten opzichte van een jaar eerder en was hiermee groter dan het voorgaande kwartaal. De omzetstijging van de IT-dienstverleners was met 10 procent zelfs bijna twee maal zo groot als een kwartaal eerder. Naast de omzetgroei wijzen ook andere indicatoren op verder economisch herstel in de zakelijke dienstverlening. Zo waren er meer vacatures dan een kwartaal eerder en het ondernemersvertrouwen was per saldo, net als vorig kwartaal, positief. Ook het aantal faillissementen was aanzienlijk lager dan een kwartaal eerder. De verwachtingen voor het derde kwartaal van 2015 zijn overwegend positief. Zo verwachten de ondernemers per saldo een verbetering van het economisch klimaat, hogere omzet en meer werkgelegenheid.

Omzetontwikkeling zakelijke en IT-dienstverleners

Bron: CBS

[StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling](#)

[StatLine: Informatie en communicatie; omzetontwikkeling](#)

Sterkste omzetgroei zakelijke dienstverleners sinds 2007

De omzetgroei van de zakelijke dienstverleners overtrof met 7,6 procent de omzetontwikkeling van een kwartaal eerder. Sinds de economische crisis is de groei niet meer zo groot geweest. De aantrekkende economie is terug te zien in de omzetontwikkeling van bijna alle branches. Alleen reclamebureaus noteerden een krimp; hun omzet nam met 0,7 procent af ten opzichte van een jaar eerder. Reisbemiddelaars en -organisatiebureaus realiseerden met 20 procent de grootste stijging in het tweede kwartaal. Veel branches zijn qua omzet terug op het niveau van voor de crisis of zitten zelfs hierboven.

Omzetontwikkeling IT- en zakelijke dienstverleners, tweede kwartaal 2015

Bron: CBS

[StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling](#)

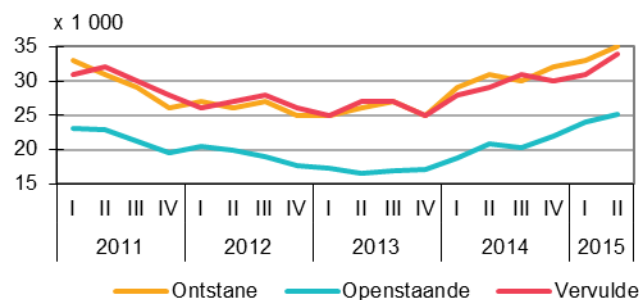
[StatLine: Informatie en communicatie; omzetontwikkeling](#)

Meer vacatures in de zakelijke dienstverlening

In het tweede kwartaal van 2015 ontstonden binnen de zakelijke dienstverlening 35 duizend vacatures. Dit zijn er 2 duizend meer dan in het voorgaande kwartaal. Er werden 34 duizend vacatures vervuld, drie duizend meer dan in het voorgaande kwartaal. Het aantal openstaande vacatures kwam uit op ruim 25 duizend, 1 100 meer dan een kwartaal eerder.

Eind juni waren er bijna 131 duizend vacatures in heel Nederland, 6 duizend meer dan een kwartaal eerder. Vergeleken met een jaar eerder waren er 23 duizend extra vacatures. Het aantal vacatures neemt al twee jaar op rij toe en in bijna alle bedrijfstakken waren er eind juni meer vacatures dan een jaar eerder. Ten opzichte van het aantal banen zijn de meeste vacatures te vinden in de informatie- en communicatiesector.

Aantal vacatures zakelijke dienstverlening

Bron: CBS

[StatLine: Vacatures](#)

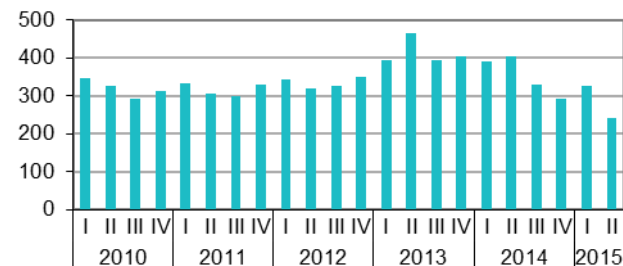
Aantal faillissementen kwart lager

In het tweede kwartaal van 2015 gingen er 243 bedrijven in de zakelijke dienstverlening failliet, aanzienlijk minder dan een kwartaal eerder. Er werden ruim 25 procent minder faillissementen uitgesproken dan in het eerste kwartaal van dit jaar.

Niet in alle branches daalde het aantal faillissementen. Zo gingen er meer beveiligings- en hoveniersbedrijven failliet dan een kwartaal eerder. Het aantal faillissementen in Nederland stond afgelopen juni op het laagste niveau sinds januari 2009.

Aan het begin van het tweede kwartaal waren er 352 265 bedrijven in de zakelijke dienstverlening, ruim 3 duizend meer dan een kwartaal eerder.

Uitgesproken faillissementen zakelijke dienstverlening

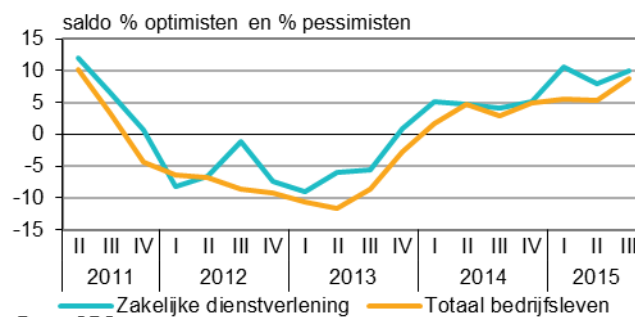
Bron: CBS

[StatLine: Uitgesproken faillissementen](#)

Ondernemersvertrouwen neemt toe

Het vertrouwen onder de dienstverleners is aan het begin van het derde kwartaal iets toegenomen ten opzichte van het vorige kwartaal. In het eerste kwartaal nam het vertrouwen onder de dienstverleners iets af, maar het is nu al twee jaar op rij positief. Het vertrouwen van het totale Nederlandse bedrijfsleven kent een vergelijkbaar patroon en was aan het begin van het derde kwartaal ook groter dan een kwartaal eerder. Het vertrouwen van de zakelijke dienstverleners was de afgelopen vijf jaar meestal iets groter dan van het totale bedrijfsleven.

Ondernemersvertrouwen (seizoengecorrigeerd)

Bron: CBS

[StatLine: Ondernemersvertrouwen](#)

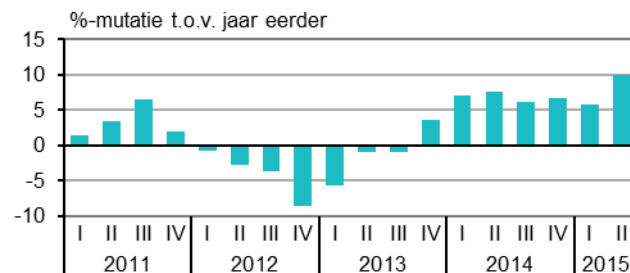
IT-dienstverlening

Omzetgroei IT-dienstverleners zet door

De omzet van de IT-dienstverleners steeg in het tweede kwartaal met 10 procent ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. De omzettoename, die in het vierde kwartaal van 2013 inzette, bereikte hiermee een nieuw record. De laatste keer dat de omzet in de IT-dienstverlening met meer dan 10 procent toe nam, was in 2007.

Ook het niveau van de omzet bereikte in het tweede kwartaal een recordhoogte. Niet eerder zetten IT-dienstverleners zoveel om.

Omzetontwikkeling IT-dienstverlening

Bron: CBS

StatLine: [Informatie en communicatie; omzetontwikkeling](#)

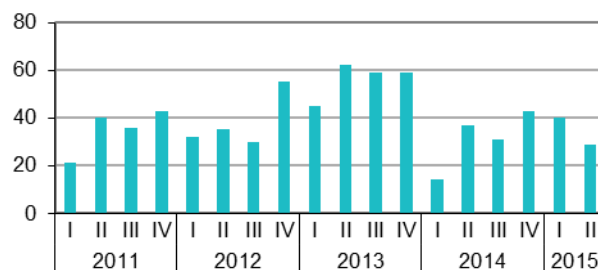
Aantal faillissementen licht gedaald

Ook uit het aantal faillissementen blijkt dat het beter gaat in de IT-dienstverlening. In het tweede kwartaal van 2015 gingen er 29 bedrijven failliet. Dat waren er 11 minder dan vorig kwartaal en 14 minder dan twee kwartalen geleden.

Vergeleken met 2014 is het gemiddeld aantal faillissementen per kwartaal in 2015 gestegen van 31 naar 34. Sinds 2013 is het aantal faillissementen wel fors gedaald; in 2013 gingen er per kwartaal gemiddeld 56 bedrijven over de kop.

Het aantal bedrijven in de IT-dienstverlening steeg met bijna 6 procent tot 51 530 aan het begin van het tweede kwartaal. Deze stijging is voornamelijk toe te schrijven aan zzp'ers. De IT-sector is erg conjunctuurgevoelig en zzp'ers spelen in op de toenemende vraag naar specialisaties en springen in bij aantrekkende vraag.

Uitgesproken faillissementen IT-dienstverlening

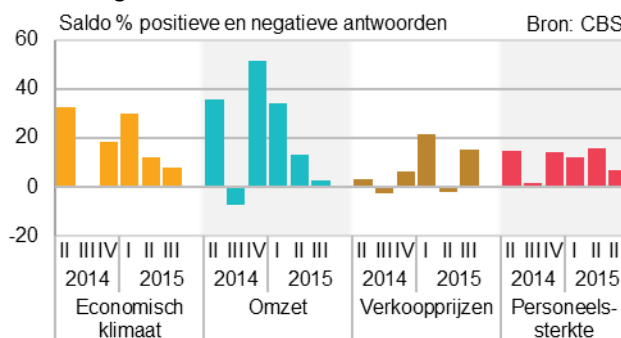
Bron: CBS

StatLine: [Uitgesproken faillissementen](#)

Verwachtingen IT-dienstverleners gematigd positief

IT-dienstverleners zijn ook voor het derde kwartaal van 2015 positief gestemd, maar het aantal ondernemers dat groei verwacht is kleiner dan een kwartaal eerder. Per saldo denkt acht procent dat het economisch klimaat in het lopende kwartaal verder zal verbeteren; drie maanden geleden was dat nog twaalf procent. Het aantal ondernemers dat omzetgroei verwacht is een fractie groter dan het aantal dat een afname van de omzet voorziet. Vorig kwartaal werd per saldo nog duidelijk omzetgroei verwacht. De verwachtingen voor het economisch klimaat en de omzet zijn echter wel positiever dan in dezelfde periode vorig jaar. Ondernemers zijn optimistisch over de werkgelegenheid; per saldo verwacht bijna 7 procent van de IT-dienstverleners meer personeel in te gaan zetten. Ten slotte, verwacht per saldo één op de zes ondernemers een tariefstijging door te voeren.

Verwachtingen IT-dienstverleners

StatLine: [Conjunctuurenquête Nederland](#)

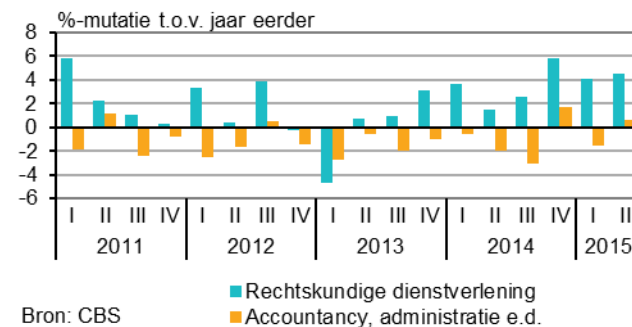
Rechtskundige en administratieve dienstverlening

Omzet rechtskundige dienstverleners groeit gestaag door

In het tweede kwartaal van 2015 steeg de omzet in de rechtskundige dienstverlening met 4,5 procent ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. Dit was alweer het negende opeenvolgende kwartaal dat de omzet in deze branche steeg. Binnen de rechtskundige dienstverlening vormen advocaten, notarissen en deurwaarders de belangrijkste beroepsgroepen. De administratieve dienstverleners zagen hun omzet in het tweede kwartaal met 0,6 procent stijgen. Dit is de tweede keer in drie kwartalen dat de omzetontwikkeling positief was. Daarvoor waren de kwartaalcijfers twee jaar lang negatief.

Binnen de administratieve dienstverlening vormen de (register)accountants, boekhoudkantoren, belastingconsulenten en overige administratiekantoren de belangrijkste dienstverleners.

Omzetontwikkeling rechtskundige en administratieve diensten

Bron: CBS

StatLine: [Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling](#)

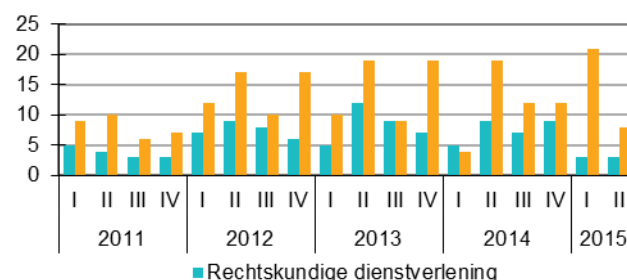
Fors minder accountants failliet

Het aantal uitgesproken faillissementen onder de administratieve dienstverleners daalde in het tweede kwartaal met ruim 60 procent ten opzichte van het voorgaande kwartaal. Er gingen nu 8 bedrijven failliet tegen 21 vorig kwartaal. Het gemiddeld aantal failliete bedrijven ligt in de eerste helft van 2015 met gemiddeld 15 per kwartaal nog wel iets hoger dan in 2014.

Bij de rechtskundige dienstverleners is het aantal faillissementen, net als het aantal bedrijven, standaard een stuk lager. Er gingen het afgelopen kwartaal slechts 3 rechtskundige dienstverleners failliet, evenveel als in het eerste kwartaal van 2015. Ten opzichte van 2014 is er sprake van een forse daling: toen gingen er per kwartaal gemiddeld nog 8 rechtskundige dienstverleners failliet.

Aan het begin van het tweede kwartaal van 2015 waren er ruim 30 duizend bedrijven in de administratieve dienstverlening en ruim 16 duizend in de rechtskundige dienstverlening.

Uitgesproken faillissementen juridische en administratieve diensten

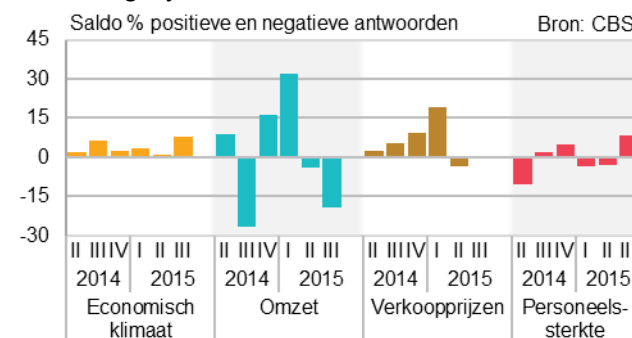
Bron: CBS

StatLine: [Uitgesproken faillissementen](#)

Omzetdaling verwacht

Ondernemers in de juridische en administratieve dienstverlening verwachten per saldo een verbetering van het economisch klimaat, maar volgens hen zal de omzet daar niet van profiteren. Per saldo verwacht één op de vijf ondernemers een omzetdaling. Dat is een verslechtering ten opzichte van vorig kwartaal. In vergelijking met vorig jaar is dit wel een verbetering. Toen waren nog meer ondernemers negatief in hun verwachting voor de omzet in het derde kwartaal. De personeelssterkte zal naar verwachting toenemen. Ondernemers die een stijging of daling van de tarieven verwachten, houden elkaar precies in evenwicht.

Verwachtingen juridische en administratieve diensten

StatLine: [Conjunctuurenquête Nederland](#)

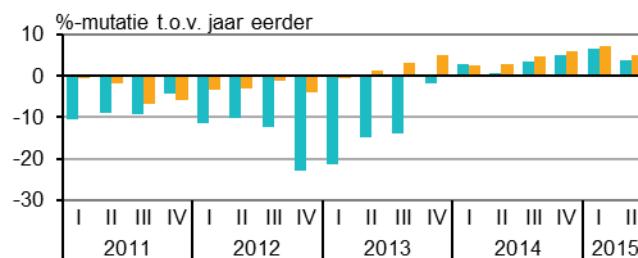
Architecten- en ingenieursbureaus

Omzetgroei houdt aan

In het tweede kwartaal van 2015 steeg de omzet van de architectenbureaus met 3,8 procent ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. De omzetgroei is lager dan in het eerste kwartaal toen deze 6,7 procent bedroeg. De stijgende lijn, die begin 2014 inzette na vijf jaren van krimp, werd in het tweede kwartaal bestendigd.

De ingenieursbureaus kenden een goed tweede kwartaal waarin de omzet met 5,1 procent steeg. Net als bij de architecten, viel de groei in het tweede kwartaal wel iets lager uit dan in het eerste kwartaal. De omzet van de ingenieursbureaus groeit al 9 kwartalen op rij.

Omzetontwikkeling architecten- en ingenieursbureaus

Bron: CBS

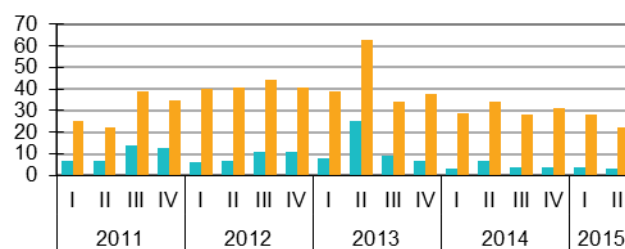
StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling

Aantal faillissementen weer lager

Net als in 2014 en in het eerste kwartaal van 2015, zijn er in het tweede kwartaal van dit jaar weinig faillissementen uitgesproken voor architectenbureaus. Bij de ingenieursbureaus ligt het aantal faillissementen duidelijk hoger dan bij de architecten, maar daalde het aantal wel ten opzichte van het voorgaande kwartaal.

Het aantal architectenbureaus is sinds de crisis bijna verdubbeld tot 6 440 bedrijven aan het begin van het tweede kwartaal van 2015. De relatieve toename van het aantal ingenieursbureaus is in deze periode kleiner maar het aantal bedrijven is met 31 370 dan ook aanzienlijk groter. Voor beide branches geldt dat circa 80 procent van de bedrijven één werkzame persoon heeft. Deze zzp'ers zijn sinds de crisis in aantal toegenomen terwijl het aantal bedrijven met meer dan tien werkzame personen juist is afgenomen.

Uitgesproken faillissementen architecten- en ingenieursbureaus

Bron: CBS

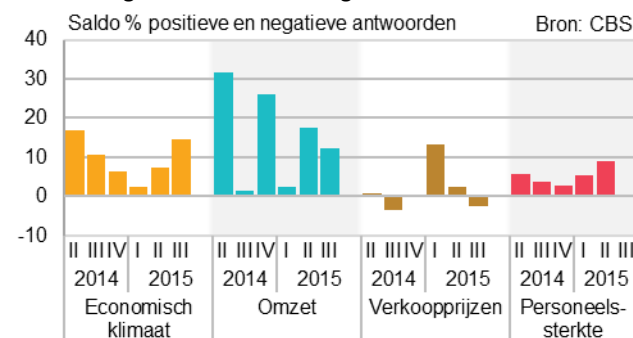
StatLine: Uitgesproken faillissementen

Verbetering economisch klimaat verwacht

Het aantal architecten en ingenieurs dat een verbetering van het economisch klimaat verwacht is per saldo groter dan vorig kwartaal. Er wordt per saldo gerekend op een groei van de omzet, maar door minder ondernemers dan vorig kwartaal.

De tarieven die ondernemers hanteren blijven naar verwachting nagenoeg gelijk in het derde kwartaal. Ondernemers verwachten ook dat er nauwelijks verandering komt in de omvang van de personeelssterkte, terwijl in de vijf voorgaande kwartalen per saldo nog een groei van het personeelsbestand werd verwacht.

Verwachtingen architecten- en ingenieursbureaus

StatLine: Conjunctuurenquête Nederland

Reclame- en marktonderzoekbureaus

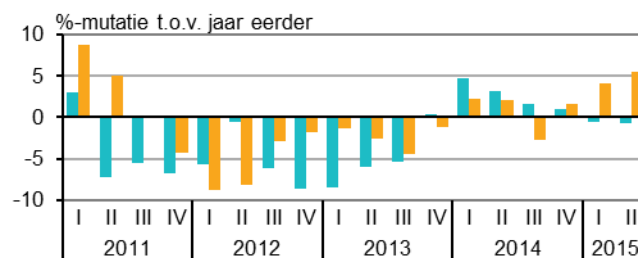
Omzetstijging marktonderzoekers versnelt in tweede kwartaal

In het tweede kwartaal van 2015 steeg de omzet van markt- en opinieonderzoekbureaus met 5,5 procent; de grootste omzetstijging sinds het eerste kwartaal van 2011.

Markt- en opinieonderzoekbureaus profiteerden van een groeiend vertrouwen in de economie. Na twee jaar van forse omzetsdalingen zette de omzetgroei van eind 2014 door in de eerste twee kwartalen van 2015.

Voor de reclamebranche was de omzetsdaling van 0,7 procent in het tweede kwartaal vergelijkbaar met die in het eerste kwartaal. Het positief verlopen jaar 2014 heeft hiermee in 2015 nog geen vervolg gekregen.

Omzetontwikkeling reclamewezen en marktonderzoek

Bron: CBS

■ Reclamewezen ■ Markt- en opinieonderzoek

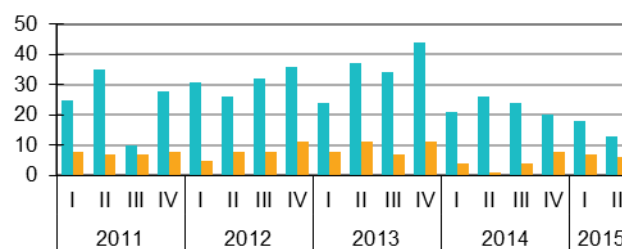
StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling

Aantal faillissementen daalt licht

Het aantal faillissementen is in het tweede kwartaal van 2015 verder gedaald ten opzichte van een kwartaal eerder. In het reclamewezen gingen 13 bedrijven failliet en in de marktonderzoeksbranche gingen 6 bedrijven over de kop. Het totaal aantal uitgesproken faillissementen in de reclame- en marktonderzoeksbranche is vanaf begin 2014 aanzienlijk lager dan de jaren ervoor.

Aan het begin van het tweede kwartaal telde het reclamewezen ruim 29 duizend bedrijven. Dit aantal is vergelijkbaar met een jaar eerder. Met 5 620 was het aantal markt- en opinieonderzoekbureaus lager dan aan het begin van het tweede kwartaal in 2014. Vooral kleine bedrijven met één of twee werkzame personen zijn in aantal afgenomen.

Uitgesproken faillissementen reclamewezen en marktonderzoek

Bron: CBS

■ Reclamewezen ■ Markt- en opinieonderzoek

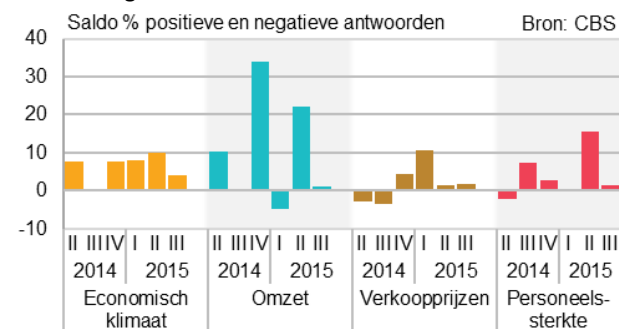
StatLine: Uitgesproken faillissementen

Verwachtingen ondernemers minder positief

Aan het begin van het derde kwartaal zijn reclamemakers en marktonderzoekers in hun verwachtingen minder positief dan drie maanden eerder. Per saldo verwacht 4 procent een verbetering van het economische klimaat in het derde kwartaal tegen 10 procent een kwartaal eerder. Wel zijn ondernemers positiever dan dezelfde periode vorig jaar met uitzondering van de verwachting voor de personeelssterkte.

De omzet en de verkoopprijzen veranderen naar verwachting nauwelijks in het derde kwartaal. Ook voor de personeelssterkte geldt dat het aantal ondernemers dat een groei verwacht ongeveer even groot is als het aantal dat een krimp van de personeelssterkte voorziet.

Verwachtingen reclamewezen- en marktonderzoek

Bron: CBS

StatLine: Conjunctuurenquête Nederland

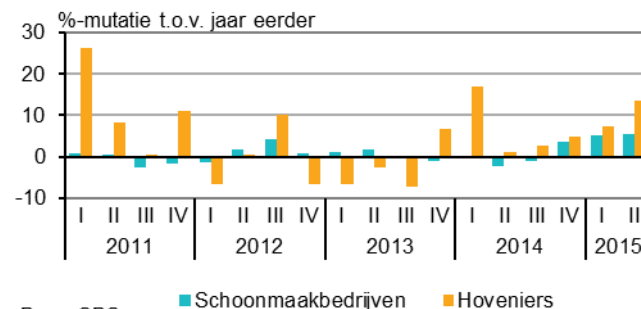
Schoonmaakbedrijven en hoveniers

Omzetgroei hoveniers en schoonmaakbranche zet door

De hoveniersbedrijven hebben in het tweede kwartaal 13,5 procent meer omgezet dan in het tweede kwartaal van 2014. De omzetgroei in het eerste kwartaal wordt hiermee in het tweede kwartaal ruimschoots verdubbeld.

Bij de schoonmaakbedrijven was de omzetgroei van 5,4 procent in het tweede kwartaal vergelijkbaar met de groei in het voorgaande kwartaal. Zowel de bedrijven in de industriële reiniging als in de interieurreiniging noteerden dit kwartaal een groei van de omzet. De omzetontwikkeling in de eerste helft van 2015 was voor de schoonmaakbranche gunstiger dan die in voorgaande jaren.

Omzetontwikkeling schoonmaakbedrijven en hoveniers

Bron: CBS

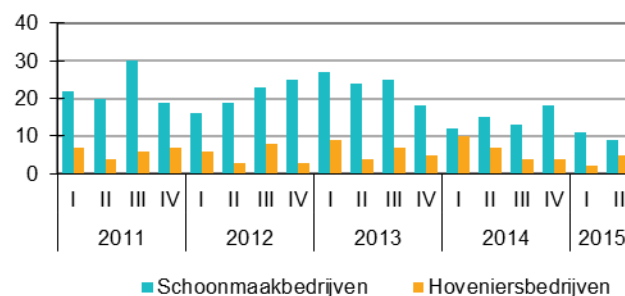
StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling

Minder schoonmaakbedrijven failliet

In het tweede kwartaal is het aantal faillissementen in de schoonmaaksector gedaald van 11 in het eerste kwartaal naar 9 in het tweede kwartaal 2015. Hoewel de hoveniers in de eerste helft van 2015 een duidelijke omzetgroei realiseerden, is het aantal faillissementen in het tweede kwartaal (5) hoger dan in het eerste kwartaal (2). Het aantal faillissementen onder hoveniersbedrijven is sinds 2011 gemiddeld zes per kwartaal. Het aantal van twee faillissementen in het eerste kwartaal was dan ook uitzonderlijk laag.

Aan het begin van het tweede kwartaal waren er 12 840 schoonmaakbedrijven in Nederland. Ruim 8 procent hiervan heeft meer dan 100 werkzame personen in dienst. De hoveniersbranche telde 8 930 bedrijven. Hiervan hebben er tien meer dan 100 werkzame personen.

Uitgesproken faillissementen schoonmaakbedrijven, hoveniers e.d.

Bron: CBS

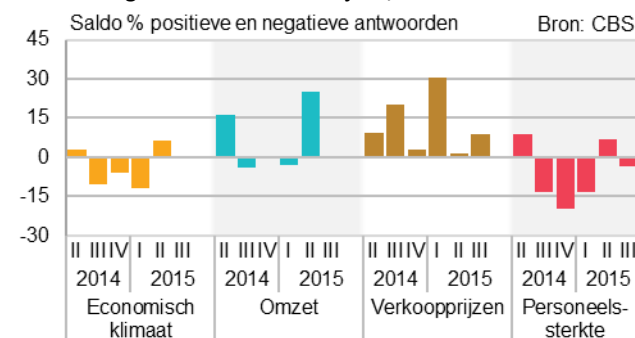
StatLine: Uitgesproken faillissementen

Stijging tarieven en minder personeel verwacht

Ondernemers in de schoonmaak- en hoveniersbranche verwachten voor het derde kwartaal per saldo geen verandering in het economisch klimaat en in de omzet. Voor de personeelssterkte verwachten ondernemers per saldo een kleine krimp. Het aantal ondernemers dat in het derde kwartaal een stijging van de tarieven verwacht, is iets groter dan het aantal dat een prijsdaling verwacht door te voeren. Voor het tweede kwartaal had men voor alle indicatoren, en met name voor de omzet, per saldo een positievere verwachting.

Vergeleken met het derde kwartaal van vorig jaar zijn ondernemers over zowel het economisch klimaat, de omzet als de personeelssterkte minder negatief gestemd.

Verwachtingen schoonmaakbedrijven, hoveniers e.d.

StatLine: Conjunctuurenquête Nederland

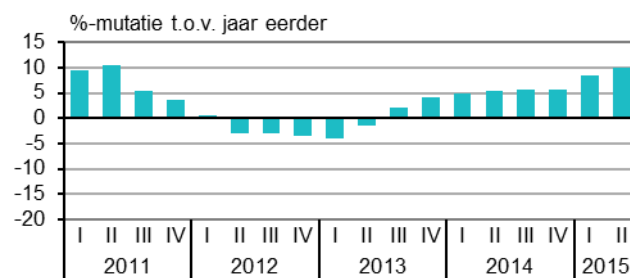
Uitzendbranche en arbeidsbemiddeling

Twee jaar omzetgroei uitzendbranche

In het tweede kwartaal steeg de omzet van de arbeidsbemiddeling, uitzendbureaus en personeelsbeheer met ruim 10 procent ten opzichte van een jaar eerder. De groei was sterker dan de voorgaande zeven kwartalen waarin de omzet ook toenam.

Het totale aantal banen op de Nederlandse arbeidsmarkt nam in het tweede kwartaal toe met 19 duizend tot 9,9 miljoen. Net zoals in de afgelopen kwartalen dragen vooral de uitzendkrachten bij aan de banengroei. Het aantal banen van werknemers bij uitzendbureaus nam het laatste kwartaal toe met 18 duizend. In één jaar tijd groeide het aantal banen in de uitzendbranche met 63 duizend, oftewel ruim 10 procent.

Omzetontwikkeling uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling

Bron: CBS

StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling

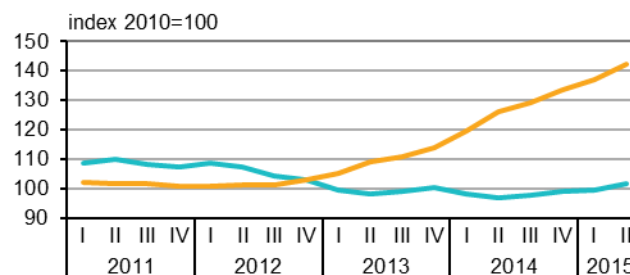
Grootste stijging uitzenduren in bijna vijf jaar

In het tweede kwartaal van 2015 steeg het aantal uitzenduren met 3,2 procent ten opzichte van het kwartaal ervoor. Dit is de grootste stijging in bijna vijf jaar. Zowel de uren in de kortlopende (fase A) als langlopende contracten (fase B + C) ¹⁾ stegen sterker dan een kwartaal eerder.

Het aantal uren in kortlopende contracten steeg met ruim 2 procent. Dit was de grootste stijging in ruim vier jaar. Het aantal uren in langlopende contracten zoals detachering en payrolling steeg met 3,9 procent.

¹⁾ Het basiscontract zonder uitzendbeding staat bekend als 'fase A' en telt maximaal 78 weken. Uitzenduren in 'fase B en C' zijn in de vorm van langere contracten waarbij de uitzendkrachten voor bepaalde respectievelijk onbepaalde tijd in dienst zijn van het uitzendbureau.

Seizoengecorrigeerde indexcijfers van de uitzenduren

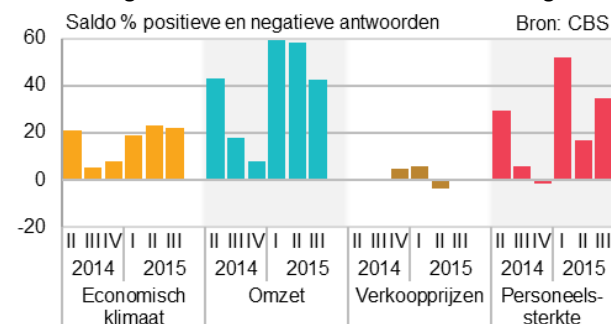
Bron: CBS

StatLine: Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling; ontwikkeling omzet en uren

Positieve verwachtingen uitzendbranche

De uitzendbranche profiteert al langer van het economisch herstel en veranderingen op de arbeidsmarkt. Dat was ook in het tweede kwartaal terug te zien in de verwachtingen van de ondernemers. Per saldo verwacht 43 procent een toename van de omzet. Dit is het derde kwartaal op rij dat er in deze branche sprake is van bijzonder hoge omzetverwachtingen. Ook over de verwachte ontwikkeling van het economisch klimaat zijn ondernemers optimistisch. Er wordt ook door veel ondernemers een groei van de personeelssterkte verwacht. De tarieven die zij hun klanten in rekening brengen, zullen naar verwachting ongeveer gelijk blijven.

Verwachtingen uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling

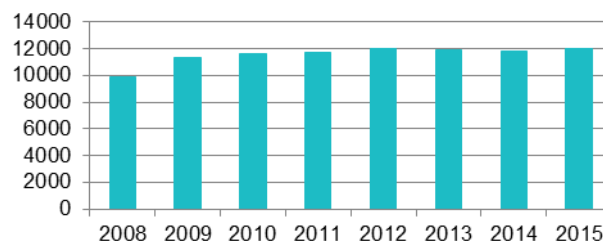
StatLine: Conjunctuurenquête Nederland

Uitgelicht

Toename aantal kleine uitzend- en arbeidsbemiddelaars

De negatieve ontwikkeling van de omzet en uren tijdens de crisisjaren geven aan dat de branche van de arbeidsbemiddeling, uitzendbureaus en personeelsbeheer getroffen is. In 2010 lag het niveau van de omzet en uren circa 15 procent onder dat van 2008. Sinds 2008 is het aantal uitzendbureaus en arbeidsbemiddelaars met bijna 20 procent toegenomen tot bijna 12 duizend bedrijven begin 2015. Deze groei komt vooral door de toename van bedrijven met één werkzame persoon (40 procent). Bedrijven met 20 tot 50 werkzame personen namen in deze periode juist af in aantal. Sinds de crisis zijn bedrijven terughoudend met het aantrekken van vast personeel en is er meer behoefte aan flexibele arbeidsrelaties. De branche van arbeidsbemiddeling, uitzendbureaus en personeelsbeheer voorziet in deze vraag naar flexibele arbeidskrachten door o.a. ook voor zzp'ers en payrollkrachten te bemiddelen.

Aantal bedrijven, arbeidsbemiddeling, uitzendbureaus en personeelsbeheer (stand januari)

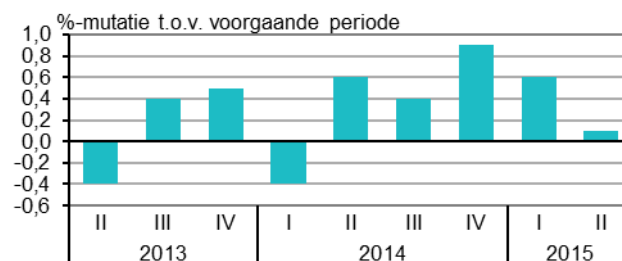
Bron: CBS

StatLine: [Bedrijven; branche](#)

Economie groeit licht in tweede kwartaal

De economie is in het tweede kwartaal met 0,1 procent gegroeid ten opzichte van vorig kwartaal. In het eerste kwartaal bedroeg de economische groei nog 0,6 procent. De afname van de groei is het gevolg van sterk gedaalde aardgaswinning in het tweede kwartaal. Het economisch beeld blijft positief. In het tweede kwartaal groeiden consumptieve bestedingen van huishoudens, de investeringen in vaste activa en de uitvoer van goederen en diensten. Door de groei in het tweede kwartaal is de Nederlandse economie nagenoeg terug op het niveau van het tweede kwartaal van 2008.

Bruto binnenlands product, volume

Bron: CBS

Bbp, productie en bestedingen

Opmerkingen betreffende deze publicatie

- Deze publicatie is samengesteld op basis van cijfers zoals die op 31 augustus 2015 beschikbaar waren. Mogelijk zijn er op het moment van lezen actuelere cijfers beschikbaar, deze kunt u vinden via de links onder de grafieken.
- De cijfers zijn doorgaans niet gecorrigeerd voor seizoeninvloeden. Indien dit wel het geval is staat dit aangegeven in de tekst/grafiek.

Meer informatie

CBS Infoservice: [Infoservice](#)
ersdienst: persdienst@cbs.nl
Telefonisch: 070 3374444

Colofon

Tekst sector bedrijfsstatistieken Den Haag (EBD)

Datum 8 september 2015